

Häverfuren

MEDLEMSSKRIFT FÖR VÄRMLANDS HEMBYGDSFÖRBUND

Nr 4/2010

God Jul och Gott Nytt År

ANSVARIG UTGIVARE

Karl-Axel Branzell
054-21 82 59

REDAKTIONSGRUPPEN

Berit Juhl
0560-10854
berit.juhl@tyfonmail.se

Peter Olausson
0533-310 24
lassevander@hotmail.com

GRAFISK FORM

KM idé/Kjell Sundström
0565-303 20
kjell@km-ide.se

FOTOGRAF

Anges när denne är känd

PRENUMERATION

Helår 100 kr

ANNONSPRISER

1/1 sida 1 500 kr
1/2 sida 750 kr
1/4 sida 380 kr
1/8 sida 190 kr

Färdiga annonser tas i mot i pdf-format
skicka till kjell@km-ide.se

PLANERADE UTGIVNINGSDATUM 2011

Nr 1: 1 mars
Nr 2: 15 maj
Nr 3: 5 oktober
Nr 4: 14 december

MANUSSTOPP

Nr 1: 25 januari
Nr 2: 10 april
Nr 3: 31 augusti
Nr 4: 2 november

TRYCK

RAMSTRÖMS TRYCKERI AB SUNNE

Framsida: Vinter i Branäs, foto Kjell Sundström

INNEHÅLL

3 Ordföranden har ordet

Karl-Axel Branzell

4 Svenskarna i Ural söker sina rötter

Peter Olausson

6 Högtidsfirande för Värmlands nation

Peter Olausson

7 Nyutkommen litteratur, Väseräven

Peter Olausson

8-9 Info från förbundet

Redaktionen

10 Direktrapport från styrelsemöte på Kollsberg

Berit Juhl

12 Ett annorlunda gammalt hus

Jan-Eric Berglund, Forshaga hembygdsförening

14 Finnhyttebergsfältet i Filipstads Bergslag

Jan Kruse, Nordmarks hembygdsförening

16 Hur skall vi göra med alla bilder?

Kjell Sundström, Östra Emterviks hembygdsförening

GOD JUL

Ifrån Höljes ner till Tveta
från Karlskoga och till Hån
finns det vänner, skall du veta,
om än lite långt ifrån.

Alla ni som sköter gårdar
och som idkar hantverksflit
ni som idogt hembygdsvårdar
– ni är vänner, ni hör dit!

Sjuttontusen lär vi vara
vi som sliter och har kul!
Ni i värmländsk hembygdsskara
önskas hjärtligt en God Jul!

Ordföranden har ordet

Söndagsmorgon, grådis.
Liten törvedsbrasa värmer.

VÄRMLANDS
HEMBYGDSPÖRUM

POST- och BESÖKSADRESS
Värmlands Hembygdsförbund
Skutboudden
671 94 BRUNSKOG

Kansliets telefontider:
Måndag–fredag 10.00–12.00
tel. 0570-522 09
fax. 0570-523 88
Karl-Axel Branzell 0738-10 1582
kansliet@hembygdvarmland.se
www.hembygdvarmland.se

Hembygd – högtid

I samband med Alla helgons dag besökte jag Eda. Efter ett uppehåll på förbundets kansli i Brunskog (tack för den positiva anda som råder där) och ett besök på Eda kyrkogård fortsatte jag till Charlottenberg. Tack för senast Hjördis och Bengt Ivarsson och för trevligt samtal om släktforskning och skansar.

I Charlottenberg finns en anläggning vid järnvägen med ormar och krokodiler och där man också kan äta lunch.

När jag skulle åka hem efter lunchen tog jag vägen över Charlottenbergs bruk där mor var född. Jag såg resterna av bruket, det mesta brann 1906. Kvar var bostadsbaracken Sannkuel. Nybyggninga där mormor bodde med tre döttrar var riven, men kvar var tvättstugan med mangeln, en stenfylld trälåda som drogs över rullar. Jag svängde sedan ner till Morastforsen med den gamla vägbron. När jag sedan for förbi herrgården mötte jag en dam med hund, jag stannade och berättade att min mor var född på bruket. ”Vad intressant”, sa damen som visade sig heta Ann-Marie, ”jag bor här” och pekade på herrgården, vill du komma in? Jag svängde in på den välskötta herrgårdsuppfarten och bjöds välkommen in.

Det var med rörelse jag gick in i den vackra salongen möblerad med eleganta ärvda möbler och de salar, det hus där min mor tjänat lillpiga och lärt sig duka, servera och passa upp. Något som gav henne självförtroendet att söka sig ut i världen. Bredvid låg också det hus där mormors löner betalades ut i form av poletter som sedan användes som betalningsmedel i brukshandeln på andra sidan vägen. Mormor var mjölkerska. Tack Ann-Marie för denna högtidsstund.

Hembygd – framtid

I min hand har jag en skrift **Dags för dialog** utgiven av Regeringskansliet. Inom kulturområdet införs från och med 2011 en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet en s.k. samverkansmodell. Den innebär klarare ansvars- och rollfördelning för större påverkansmöjligheter från idéella organisationer.

Den olyckliga maktuppvisning som Länsstyrelsen i Värmland har visat beträffande **Hus med historia** blev ett bra vapen för Sveriges hembygdsförbund vid uppvakningen i Kulturdepartementet vilket också ledde till resultat.

Vi kommer att träffa representanter för Länsstyrelsen för att gå igenom era ansökningar till **Hus med historia** och hoppas på en bättre dialog än förra gången. Ni som inte får något bidrag i år heller kan skicka en ansökan till Kulturmiljöfond Värmland på Länsstyrelsen i Karlstad. Kontakta gärna mig 054-21 82 59, 070-330 01 56 eller Monica Björklund 0560-162 93.

Till sist ett tack till alla goda medarbetare och hembygdsvänner önskar jag alla en god jul och ett gott nytt år. 🐦

Karl-Axel

Förbundets Årsstämma

Lördag 19 mars, stämman hålls på Sverige-Amerika-Centret i Karlstad
Samling med kaffe från 9.00. Årsstämman börjar 10.00

Svenskarna i Ural söker sina rötter

Text & foto Peter Olausson

Den svenska emigrationen till USA är en del av alla svenska hembygders historia. De flesta familjer i vårt land kom att under 1800-talets senare del och 1900-talets början beröras av den stora folkvandringen över Atlanten, som omfattade över miljonen människor. På många håll har kontakterna mellan de som for och de som stannade bibehållits. I vår tid, med förbättrade möjligheter att resa och att kommunicera via telefon och framförallt Internet, har den gamla historien kunnat leda till nya kontakter och nya kulturutbyten åt båda håll. Det finns institut och det finns föreningar som ägnar mycken tid och kraft att hjälpa till med det utbytet. **Sverige-Amerika-Centret** (f. d. Emigrantregistret) finns som de värmländska hembygdsvännerna vet på Residenset i Karlstad och har mängder med information om de som utvandrade från vårt landskap. I USA finns **Swedish American Council** som ett samordnade organ för en lång rad regionala och lokala föreningar för svensk-amerikaner, inklusive en del med värmländsk prägel.

Rysslandsemigrationen

Mindre känd är den samtidiga utvandringen från Sverige österut, till det i likhet med USA under slutet av 1800-talet starkt expanderande Ryssland. Människor for också till de ryska industristäderna eller till Nobels oljefält i Baku vid Kaspiska havet för att hitta arbete och skapa nya liv när tiderna hemma var hårda. Den svenska församlingen i S:t Petersburg omfattade över 7 000 medlemmar när den var som störst i slutet av 1800-talet. Hit, till storstaden vid Nevas utlopp i Finska viken, var det också många svenskar (inklusive en del värmlänningar) som säsongsvandrade varje år.

Rysslands dramatiska och blodiga 1900-talshistoria ändade mycket av

kontakterna västerut, inklusive möjligheterna för svenskar att hålla kontakt med släktingar, som blev kvar i öster efter revolution och inbördeskrig. Under Stalinterrorns tid kunde det t o m vara farligt – livsfarligt – för sovjetmedborgarna att tala om sina utländska rötter eller släktförbindelser i andra länder. Först efter Sovjetunionens upplösning 1991 har kontakter på vardagsplanet över nationsgränserna på nytt blivit möjliga på allvar. Nu finns chanserna att verkligen lära känna människor långt borta med en delvis gemensam historia – människor man kanske knappast tror existerar. Men de finns där. Och det är väl värt att göra deras bekantskap, lika väl som vi gärna lär känna ”stamfränderna” väster om Atlanten.

Smederna från Degerfors

En sådan möjlighet till ny bekantskap yppades för oss i en grupp med anknytning till **Karlstads universitet**, **Karlskoga folkhögskola** och **Svenska Missionsförbundet**, som i oktober 2010 reste till södra Uralbergen i akt och mening att besöka ättlingar till svenska smeder som utvandrade hit med början redan under 1870-talet. Historien om de värvade elitarbetarna från Degerfors (med omnejd) som for till de Paschowska järnbruken i öster, lockade av guldkantade anställningsvillkor, är känd i svensk emigrationshistoria genom den flitige skrivande Rysslandsmissionären Wilhelm Sarwe. I sina tre memoarböcker från 1920-talet berättar han om ett långt livs äventyr och möten på missionsfältet i det vidsträckta ryska riket. Här återfinns också berättelsen om smederna, som med god framgång etablerade sig vid de växande järnbruken i först Tirljan och sedan också det närbelägna Beloresk, i de oändliga Uralbergens södra dalgångar. Deras kunskaper om moderna produktionsmetoder betydde åtskilligt för brukens lyckade expan-

sion under några årtionden. Många av smederna bildade familjer och fick en god ställning i bygderna omkring 100 mil öster om Moskva, en hel månads resväg hemifrån Sverige och Värmland med dåtidens båtar, järnvägar och hästar, mitt i det land som befolkningsmässigt dominerades av de nomadiserande baskirerna. Men, säger Sarwe, hemlängtan drog. Det ekonomiska utbytet motsvarade inte vad anställningskontrakten hade utlovat. Bättre tider väntade hemma. Många for därför hem igen efter ett decennium eller två i Ryssland. Inte så få av smederna for sedan vidare till stålverken i USA, framförallt till den stora staden Worcester i Massachusetts, som var en magnet för folk från Bergslagen med yrkeskunskaper. När Sarwe kom tillbaka till den krigshärjade trakten kring Beloresk år 1919 mötte han några få kvarvarande svenskar i samhällen som han uppfattade var stadda i upplösning. Och han konkluderar: ”Så vitt man vet, leva ännu över ett tjugotal spridda i Ryssland.”

Hembygdsarbete av idag

Detta – att äventyret med den svenska Uralkolonin tog slut i och med revolutionsåren – var den etablerade sanningen bland svenska emigrationsforskare fram till 1990-talets slut. Nu vet vi att kolonin trots allt fortsatte att existera också efter Sarwes besök 1919. Den finns här än idag i form av många familjer i bygden med de äktsvenska efternamnen Larsson och Adamsson. I byn Tirljan med idag drygt 4 000 invånare har man byggt upp ett litet museum där svenskminnena intar sin plats bredvid hantverk, mineralier och berättelser om hjältarna från det stora fosterländska krigets tid (det vi brukar kalla andra världskriget). Här verkar inte minst folkskolläraren och eldsjelen Boris Ogloblin, som samlat gamla och unga omkring sig för att dokumen-

tera det förgångna och använda sig av historiens minnen för att skapa ny kulturell sammanhållning i bygden. Man har bildat en slags hembygdsförening av rysk modell, där de svenska smedernas historia och kultur står i fokus, tillsammans med ett allmänt intresse för sång, dans och levande hantverk med rötter i alla områdets kulturer, inte minst de tatariska och baskiriska. Släktforskningen är viktig i sammanhanget, men också att få de gamla svenskättlingarna att berätta om sina egna upplevelser från 1930-talet och framåt. Nu har det lokala historieintresset i denna ryska variant av vårt Bergslagen också kanaliseras in i ett samarbete med historikerna vid universitetet i Magnitogorsk, ett femtontal mil därifrån. På många sätt har man förspänt när man vill skildra sin historia. Trots all förändrande dramatik är Tirljan av idag en plats med konkreta minnen, ett ställe som man känner igen från gamla gulnade fotografier när man går runt bland husen av idag. Det är timrat, det är målad snickarglädje runt fönster och dörrposter, det är kringströvande kor, getter och hundar längs med de långa lantliga gatorna. Om än människorna är andra så bär miljön på konkreta spår av historien.

Tirljan ligger omkring tre mil från huvudorten Beloresk med 68 000 invånare. Femton mil åt sydöst ligger halvmiljonstaden Magnitogorsk, placerad längs med Uralfloden och på det viset med fötterna både i Europa och Asien. Idag är Tirljan en del av den autonoma republiken Baskirien (Bashkortostan) med storstaden Ufa ett trettio-tal mil västerut som huvudstad.

Kontakter som leder vidare

Besöket från oss sju svenskar möjliggjordes tack vare bidrag från Svenska Institutets sida. Det var inte det allra första – om än det första med en direkt akademisk koppling. Det blir förhoppningsvis långt ifrån det sista. Tvärtom: möjligheterna till nya kontakter kan också bidra till att vår

kunskap om den svenska emigrationen och dess följder för människors vardag kan växa. Det är en uppgift för det akademiska Forskar Sverige att gripa tag i och historikerämnet i Karlstad kommer att jobba med frågorna i kontakt med kolleger både i Sverige och Ryssland. Minst lika viktigt är möjligheterna framöver för svenska hembygdsvänner att skaffa sig nya vänner och bekanta bland människor där borta, som inte annat vill än att

lära sig mer om vårt land – och därigenom om deras eget ursprung. Vi som var med hoppas att redan under nästkommande år få ett returbesök från Tirljan och Beloresk till Värmland. Vi har mycket att visa, inte minst i trakterna av Degerfors, där emigrationen österut en gång drog igång. Och de har mycket att berätta för oss, såväl i ord som genom musikens och dansens universella språk. 🐦

Eldsjälen och läraren Boris Ogloblin visar dokumentationen över de värmländska smedernas historia

Besök gjordes i det lokala museet i Tirljan.

Akademiskt högtidsfirande för Värmlands nation i Uppsala

Peter Olausson

Trots att det sedan i år inte längre är obligatoriskt för studenterna i Sverige att tillhöra en studentkår finns det organisationer inom den akademiska världen som lever vidare i all välmåga, och med stor aktivitet. En av dessa är den ärevördiga Värmlands nation i Uppsala, som i år fyller 350 år. Nationen har över 2 500 medlemmar bland dagens studenter.

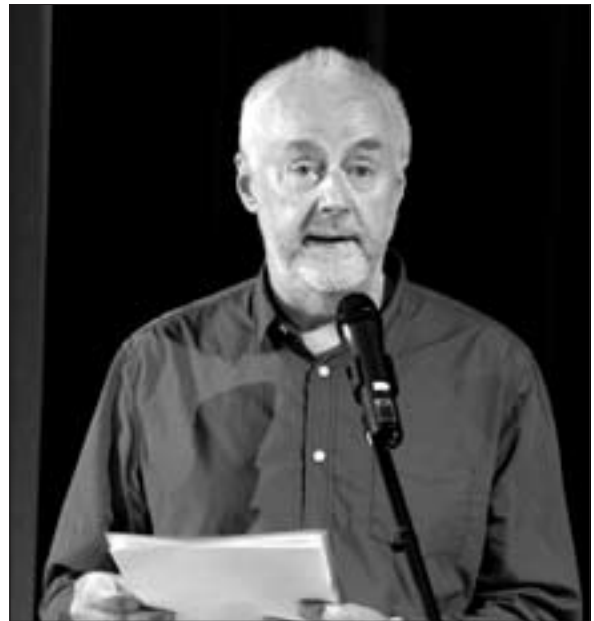
Visserligen fanns det värmlänningar som sökte sig till den stora lärdomsstad långt innan år 1660 – själva universitetet tillkom 1477, med en nystart efter reformationen år 1595 – men själva nationen som sådan är ”bara” tre och ett halvt sekel. Den har funnits där som ett stöd för unga studenter, som därigenom fick en samlingspunkt för samvaro med nyheter hemifrån, med mat och dryck och sällskap, med tiden också med möjligheter för egna studier med hjälp av ett växande bibliotek.

Värmlands nation jubilerar

Värmlands nation håller till mitt i Uppsalas hjärta, ett stenkast från domkyrkan och än närmre den verkliga kulturknoten på det klerikala området i staden, Heliga trefaldighets kyrka. Huset, ritat av Ragnar Östberg (skaparen också av stadshuset i Stockholm) invigdes 1930 under pompa och ståt i närvaro av såväl ärkebiskop som landshövdning och andra honoratiore.

Själva jubiléet har nationen – under ledning av den Arvikabördige inspektorn och litteraturvetarprofessorn Lars Burman – firat med en rad olika evenemang. Ett av dem var en musikalisk/litterär salong i slutet av oktober i samband med att Värmländska Akademien höll sitt högtids-sammanträde i huset. Det blev en välbesökt tillställning, med det välsjungande länsrådet Björn Sandborgh som konferencier och med akademiens preses Elisabeth Boström vid flygeln. Programmet bjöd på Fröding och Geijer och annat som hör värmländska festligheter till. Man passade också på att presentera årets Lagerlöv-pristagare, en utmärkelse som sedan 2003 utdelats till värdefulla kulturarbetare i den värmländska vingården.

Den förste i raden var Knut Warmland från Filipstad (i år hedersdoktor vid Karlstads universitet, grattis!) och i år var turen kommen till jazzsångerskan Rigmor Gustafsson från Värmskog – tyvärr inte på plats eftersom hon var iväg på turné utrikes. Pristagaren erhöll utöver diplom och all ära också en versifierad hyllning av poeten Torleif Styffe (årets värmlandsförfattare, ytterligare ett grattis!) samt ett

Torleif Styffe, årets värmlandsförfattare.

Lagerlövsfat i keramik, skapat av Ulla Nilsson från Arvikabygden.

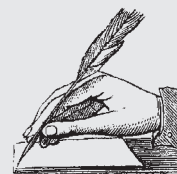
Värmländska akademiens årsskrift

I samband med högtiden utsågs också ekshäringen och f. d. Dramatenchefen m. m. Lars Löfgren till hederspreses för akademien. Dessutom presenterade Britt-Marie Insulander den nya årsskriften. Den innehåller en rad litterära texter, en presentation av residensbyggnaden i Karlstad och, inte minst, en ungdomsbetraktelse av värmlandsbibliotekarien Bengt Åkerblom med titeln *Selma Lagerlöf och Östra Ämterviks församlingsbibliotek*.

”Nödder att bo vid Fyris å”

Värmlands nation har för övrigt inte bara firat sitt jubileum med fester utan också genom att ge ut böcker och skrifter. En sådan för året är en diger, väl illustrerad historik, som framförallt skildrar de senaste femtio årens studentliv. Boken heter *Värmlands nation 350 år – och lite mer därtill*.

Nationen har under årens lopp överhuvudtaget varit flitig på förlagssidan och gett ut mycket av värde för Värmlands historia. Detta kan exemplifieras med en volym från senare år (2006) med titeln *Nödder att bo vid Fyris å*, ett citat efter Erik Gustaf Geijer, som under sin professorstid i Uppsala ibland längtade tillbaka till sin barndoms och ungdoms Ransäter och Värmland. Boken, som utgör nummer XVII i skriftserien *Nationen och hembygden*, är fylld av artiklar om värmlänningar, som liksom Geijer kom att leva väsentliga delar av sina liv i Uppsala. Det börjar med 1600-talet och Jordan Edenius från Brunskog och det slutar med Göran Tunström, en av de berömda män från nära nutid som faktiskt varit i Sunne. För de som inte haft möjligheten att själva delta i årets nationsfirande finns alltså möjligheten att skaffa sig (minst) en bok och själva kunna läsa om värmländska mäns och kvinnors öden i nära anknytning till nationslivet. 🐦

VÄSERÄVEN

Årgång 21

21 lär vara oslagbart och betraktas väl allmänt som ett av turnumren. Och för årsskriften Väserävens del må vi tro att det stämmer. Väse Hembygdsförenings välmatade pressorgan har i alla fall utkommit för 21:a gången i ordningen. Utgivningen är självklart en viktig del av dokumentationen över Väsebygdens historia, såväl den gamla – som man skriver en hel del om – och den nutid, som snart nog också den hör till minnenas värld. En årsskrift av det här slaget fyller flera funktioner. Utöver att möjliggöra att intressanta artiklar om Väse verkligen skrivs och sprids är det naturligtvis så att Väseräven bidrar till att hålla ihop folket i bygden. Det är alltid intressant att läsa om grannar och bekanta och om en trakt man känner genom att man själv bor och/eller verkar där.

Jag har skrivit det förr och gör det gärna igen: Väseräven är förstås gjord av och för Väsebor – men genom sin utformning och sin kvalitet på innehållet blir den intressant också för andra med hembygdsintresse. Så är också fallet med denna tjugoförsta årgång, med Bertil Enell, Artur Nylin och Inga Kullgren i redaktionen. Utöver en illustrerad resumé över verksamheten under 2009 och 2010 samt inslag om skolbesök och dokumentation av bygden genom fotografering finns här en lång rad artiklar av mer allmän art. Vi får bl. a. veta en hel del om företaget **Wäse Grynverk**, som startade 1898 och hade igång tillverkningen av havregryn fram till 1960, detta genom Bo Hidén (som utkommit med en bok i ämnet) och Erik Dahl. Bertil Enell har skrivit om **gården Röör** (med anor ner åtminstone till 1400-talet) och Sigvard Boström om 1600-talsprästen Håkan Fogel. Denne Fogel var tydligen en fattig djäkne under sin studietid och Sigvard återberättar följande historia efter historikern Fredrik Fryxell om hur det gick till när

han och studiekamrat en gång ville resa hem från lärdomsstaden:

”När Håkan Fogel en gång under sin studietid i Uppsala skulle resa hem till Värmland, hade han inte respengar nog. Han köpte då ett par handklovar och avtalade med en annan värmlänning, att denne skulle ta dem på sig och spela brottsling. Själv gav han sig med stöd av ett falskt pass ut för att vara fjärdingsman, med uppdrag att föra brottslingen till Örebro för rannsaking. De båda kumpanerna fick på detta sätt fri kronoskjuts till rannsakningsorten.”

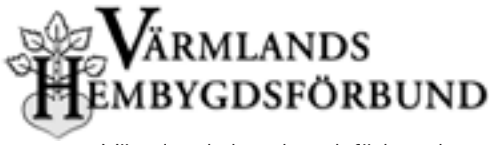
Teater, jazz och fotokonst

Av annat innehåll kan nämnas Martha Bodins minnen av en teaterföreställning på Kungsbacka skola 1932 eller 1933 liksom av eldsjälens Ruth Löfåsen, som bl. a. designade och sydde upp alla scenkläderna till det historiska skådespelet. Hon var en kulturellt och socialt mycket verksam kvinna, som från uppväxten i Vaxholm genom sitt giftermål kom att få en ny hembygd i Väse. Ruth var inte minst verksam inom det värmländska hemslöjdsarbetet.

Värnpliktsminnen, jazzminnen och frågan om huruvida pigan Kerstin Andersdotter från Hovlanda drucknade eller dräptes senhösten 1726 är annat som möter läsarna i årets Väseräven. Och under rubriken **Att lära sig flyga – ett fotoprojekt** presenterar Anna Ledin ett annorlunda fotoprojekt, med bilder av flickor från Väse, som barn och unga vuxna, bilder tagna 1999–2000 respektive 2010. Det tar tag. Hembygdsarbete är verkligen inte bara gammalt och fornt och det rymmer så många facetter av det vi kallar kultur och möten med människor!

Vi tackar den trägna redaktionen för ännu ett år av gott arbete med att åstadkomma värmländsk kultur. Håll i! 🐾

Värmlands hembygdsförbund
Skutbouden
671 94 Brunskog

Kansliets telefontider:
Måndag–fredag 10.00–12.00
tel. 0570-522 09
fax. 0570-523 88
Karl-Axel Branzell 070-330 01 56
kansliet@hembygdvarmland.se
www.hembygdvarmland.se

HEMBYGDSFÖRSÄKRINGEN

Sveriges Hembygdsförbund

Carolina Svensson, försäkringskansliet

CHECKLISTOR

Det finns en mängd checklistor till föreningarnas hjälp i det skadeförebyggande arbetet. Checklistor för egenkontroll av elanläggningar, för att förebygga vattenskador, för regelbunden översyn av hembygdsgården och för systematiskt brandskyddsarbete. Checklistorna är en förmån för de föreningar som försäkrar sina byggnader och lösegendom genom Hembygdsförsäkringen.

KALL OCH SNÖRIK VINTER?

För att förebygga frysskador är det viktigt att ha tillräckligt god underhållsvärme i byggnaden, så att den klarar en köldknäpp. Man ska dessutom ha en kontinuerlig tillsyn av byggnaden. Stora snömassor utgör en risk för att taken rasar in om snötrycket blir för stort. Denna skadehändelse gäller inte försäkringen för. Istappar och snöras kan också orsaka skador för förbipasserande människor och fordon. Föreningen som fastighetsägare riskerar då att bli skadeståndsskyldig mot den skadedrabbade.

SÅ SKYDDAR VI KULTURARVET

Det finns fortfarande bidrag att ansöka om för de föreningar som vill förbättra sin säkerhet.

UPPDATERA FÖRSÄKRINGEN

En påminnelse om att den uppdaterade försäkringsteckningen måste göras snarast även om ingen förändring skett i föreningens försäkringsbehov.

Hembygdsförsäkringen
Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg,
0200-22 00 55
hembygdsforsakringen@hembygd.se

Inbjudan till seminarie om byggedräkter 19–20 mars 2011

Det finns minst 900 byggedräkter i Sverige, ca 600 kvinnliga och 300 manliga. Vad vet vi om dem mer än möjligen hur de ser ut? Det vill säga, vad vet vi om deras bakgrund, vilka som tog initiativ till att ta fram dem, var de hittade sina förebilder osv?
Svar: Inte så mycket.

Eftersom det oftast varit kvinnor som varit engagerade i arbetet med byggedräkterna är detta en hundraårig kvinnohistoria som väntar på att bli skriven. Samtidigt är det också en lika lång bygde-

historia eftersom en byggedräkt ofta ses som en symbol för "sin" bygd. Även den historien bör bli skriven. Att dokumentera detta är ett arbete som nog lämpar sig bäst att utföra i grupp, t ex i en studiecirkel. Under seminariet kommer ett gemensamt arbetsmaterial att tas fram till hjälp för alla som vill vara med och dokumentera ett stycke kvinno- och bygdehistoria.

Kunniga och engagerade föreläsare kommer F. D. Maria Björkroth, F. D. Ulla Centergran och F. K. Elisabeth Liby att vara.

Seminariet kommer att hållas på Dalarnas länsmuseum och övernattningsrum blir i tvåbäddsrum på Falu Fängelse Vandrarhem. Seminariaavgiften inkluderar boende i tvåbäddsrum (vånings-sängar), lunch och middag på lördagen, frukost och lunch på söndagen samt kaffe vid lämpliga tillfällen. Dessutom får vi en specialvisning av museets fantastiska dräktutställning.

Seminariet startar med lunch klockan 12.00 den 19 mars och avslutas med lunch klockan 13.00 den 20 mars. Anmälan görs senast den 1 mars 2011 till Svenska Folkdansringen, e-post rikskansliet@folkdansringen.se, eller Svenska Folkdansringen, Box 34 05 6, 100 26 Stockholm,

Seminariaavgiften är 1 500 kronor för medlemmar i Svenska Folkdansringen, övriga 1 800 kronor. Enkelrumstillägg 100 kronor. Om inget boende önskas reduceras kursavgiften med 250 kronor. (Då får man heller ingen frukost på söndag morgon.) Mer information lämnas av Ulla Centergran, ulla.centergran@comhem.se, 031-52 51 71 eller Elisabeth Lindholm, 0243-23 79 23 elisabeth.lindholm@folkdansringen.se.

Välkommen till seminariet på Dalarnas museum, Falun den 19–20 mars 2011 önskar Svenska Folkdansringens dräkt- och slöjdssektion.

Peter Johansson, tel: 08-34 55 11

Genline och Bygdeband har ny ägare

SHF:s samarbetspartner Genline AB, som driver Bygdeband, har fått ny ägare. Det är det amerikanska släktforskningsföretaget Ancestry.com som köpt Genline för 53 miljoner kronor.

Ancestry.com är en jätte på marknaden med 1,2 miljoner medlemmar, 5 miljarder historiska dokument, 17 miljoner släktträd och hisnande 1,7 miljarder levnadsteckningar. Genom Ancestry öppnas nya vägar för släkt- och bygdeforskning – inte minst för alla svenskättlingar i USA. Men det öppnas också nya möjligheter för Genlines kunder att söka i utländska arkiv.

– Ancestrys köp innebär att Genline får en kapitalstark ägare. SHF uppfattar affären som mycket seriös och ser positivt på framtiden för Bygdeband, säger SHF:s generalsekreterare Jan Nordwall. Bygdeband går också bättre och bättre. Det är som ett gammalt lok, långsamt i starten men nu har det fått upp marschfart med 300 föreningsavtal. Det är bra jobbat. SHF:s avtal med Genline har tidigare mött kritik inom rörelsen för att vara ofördelaktigt för föreningar.

– Tyvärr uppstår det ibland missförstånd om SHF:s avtal med Genline. Avtalet innehåller inga konstigheter utan är fördelaktigt för föreningarna. Föreningen äger helt och hållet sitt material och kan göra det tillgängligt på andra sätt än Bygdeband så länge det inte är en annan kommersiell lösning, säger Jan Nordwall. Dessutom kommer föreningarna att kunna tjäna en hacka på de abonnenter som betalar för tillgång till arkivmaterial. Men kanske viktigast är alla bilder och dokument som räddas åt eftervärlden genom att de digitaliseras.

Peter Johansson 08-34 55 11

Bevara data - en kontinuerlig process

Bevarande är en kontinuerlig process för att skydda och säkra innehållet över lång tid. Digitalisering är viktiga steg inom ramen för den totala bevarandeprocessen.

Digitalisering innebär förflyttning av innehållet från en analog bärare till en digital datafil i ett IT-system. Om detta görs korrekt kan det lösa dagens mest akuta åldrandeproblem. Men det är långsiktigt bevarande som gör innehållet användbart och tillgängligt. Planeringsstadiet är av avgörande betydelse för ett effektivt och framgångsrikt projekt.

Ett bevarandeprogram innefattar:

Miljökontroll, finansiering, att garantera samlingarnas säkerhet genom katastrofberedskap och långtidsplanering, konserverings- och restaureringsåtgärder, att göra samlingarna tillgängliga.

När materialet väl har digitaliserats, blir den fortsatta bevarandeprocessen avsevärt enklare som till exempel:

Kommentar till radiodebatt mellan Sverigedemokraten Mattias Karlsson och SHF:s generalsekreterare Jan Nordwall måndagen den 26/9.

Eftersom mitt deltagande i en kulturpolitisk debatt väckt frågor och reaktioner, vill jag här förtydliga min ståndpunkt.

Min avsikt när jag tackade ja till att medverka i debatten var att klart och tydligt markera att Sveriges hembygdsförbunds värdegrund inte är förenlig med Sverigedemokraternas kultursyn. Man kan ha olika åsikter om hur väl jag argumenterade men det bör stå fullständigt klart efter debatten att hembygdsrörelsen tar avstånd från Sverigedemokraternas kulturpolitik.

Mitt ställningstagande för Sverige som ett mångkulturellt land – eller bättre uttryckt ett blandkulturellt land – innebär självklart inte att jag förnekar förekomsten av en svensk kultur. Det jag sade var att alla försök att definiera ut svensk kultur och svenskt kulturarv kommer att misslyckas. Detta eftersom det förutsätter att man sorterar och delar upp en kultur och ett kulturarv som från början är en blandning av en mängd olika influenser. Det människor idag ser som viktiga uttryck för svensk kultur och kulturarv kan också vara något helt annat i morgon, det är en ständigt pågående process.

Vem ska åta sig uppgiften att göra listan över "rena" svenska kulturuttryck som ska få statligt stöd? Var går gränsen mellan svensk kultur och utländsk? Hur länge ska vi i Sverige fira Halloween för att det ska uppfattas som en del av den svenska kulturen? Och så vidare – Sverigedemokraternas kulturpolitiska förslag är inte möjliga att genomföra.

Det sistnämnda är också skälet till att SHF inte kan ta Sverigedemokraternas förslag om att lägga 500 miljoner på kulturarv och hembygdsföreningar på allvar.

2010-09-29

Jan Nordwall

Generalsekreterare

Sveriges Hembygdsförbund

En rimlig möjlighet att rädda och bevara material innan det förstörs av fysisk nedbrytning. Digitalisering förkortar den tid som krävs för framtida flytt/migrering av innehållet. Migrering kan då utföras innan bärarna förstörts bortom all möjlighet till räddning. Avsevärt minskade kostnader för framtida migrering av digitala format. Det går fortare och blir billigare.

Ökad tillgänglighet för bland annat forskning, vilket i sin tur skapar nya användningsområden och bättre användningsformer. Text: Sture Wärlinder

Källa: SHF, tel: 08-34 55 11

Direktrapport från styrelsemöte på Kollsberg

Berit Juhl, foto Marie Söhrman

Det finns ett stort antal medlemsföreningar inom Värmlands hembygdsförbund. Alla har styrelsemöten och årsmöten. Likartade protokoll skrivs och läggs till handlingarna. Vid novembermötet på Kollsberg var stämningen som vanligt lättisam och skämtsam. Till alla medlemsföreningar: Skriv och berätta kort från styrelsemötet! Det kan vara trevligt att få veta vad andra gör. Vi kan på ett enkelt sätt utbyta idéer, glada historier och tips.

Tisdagen den 9 november klockan 18.00

Plats Storstugan på hembygdsgården. Hela styrelsen närvarande. Första snöfallet för säsongen.

VIP GÄST PÅ MÖTET är Kersti Berggen chef på Finnkulturcentrum i Torsby. Ordförande Anders kollar klockan och går direkt på ärendelistan. Han har bestämt att vi skall ha strukturerade möten i Fryksände Hembygdsförening. Visst har vi det! De vanliga inledande punkterna går som en dans. Ni vet justerare, tidigare protokoll o. s. v.

VAR SÅ GOD KERSTI att berätta vem du är! Kersti har nu arbetat sedan februari 2010 på Finnkulturcentrum. En intervju finns i tidigare nummer av *Näverluren*. Kersti berättar att hon nu börjar känna till verksamheten. Hon har besökt många platser i Värmland och har lite grepp om geografiska förhållanden och långa avstånd. Hon vill gärna utveckla besöksnäringen och lyfta fram frågorna kring

Finnbygden. Det är viktigt med samarbete mellan olika aktörer. Kersti kommer att besöka hembygdsföreningen vid fler tillfällen.

SÅ BLIR DET DAGS FÖR KASSÖREN Anita att berätta hur mycket vi har i kassakistan. Vår ordförande som är affärsman och företagare försöker få oss att hänga med i de långa listorna med kontonummer, balanser, finanser, minus och plustecken. Hänger ni med? Han frågar och några av oss mumlar något och tittar koncentrerat på de fina listorna. Ja då, vi begriper i alla fall att siffrorna för företaget ser mycket bra ut. Anita har stenkoll på allt, hon har tidigare arbetat på bank. Balansen är bra! Mellan paragraferna berättar Anders om en lyckad älgjakt. Glada tillrop och kommentarer från styrelsen.

DAGS FÖR RAPPORTERNA. Varje år ger hembygdsföreningen ut en almanacka med gamla bilder och berättelser

Dukat för kafferep.

Mona i handelsboden på Kollsberg

från bygden kring Torsby. Den delas ut till alla hushåll inom föreningens närområde. Affärer och företagare köper annonser i almanackan.

ORDFÖRANDE ANDERS har lyckats övertyga många företag. Han får beröm och applåder från övriga styrelsemedlemmar. Vi vet inte vilka metoder han har använt, men resultat har det blivit!

JULMARKNADEN ÄR SNART HÄR. Tomtar, mattor, halmbockar, dukar, korvar, syltor, karameller, lussekatter, pepparkakshus, limpor, tunnbröd, bruna bröd, syltkakor, julgranar, lotter o.s.v. Det går inte att räkna upp allt som hör till en lyckad julmarknad. Allt skall förberedas och många personer arbetar före julmarknaden, under julmarknaden och efter julmarknaden. Många kunder och besökare ser fram emot årets upplaga som anordnas den 4 december. När alla kakor och tomtar har lämnat gården och marknaden är slut samlas alla för att äta gröt och smörgås inne iorstugan. Brasan brinner, folket gäspar och kassören räknar pengar. Då är glada julen här. God Jul!

NÄSTA PUNKT handlar om årsmötet 2011. Ett hembygdsföreningsår går snabbt! Valberedningen skall kontaktas, lokal bokas, eventuella gästföreläsare skall vidtalas o. s. v.

NU BLIR DET KAFFE och nybakade bullar. Historier och kommentarer blandas med arbetsfrågor. Vår presschef Alf som är väl bevandrad och kunnig i det svenska språket kommenterar något som någon har sagt (jag vet inte vad). Men citatet hörde alla och blev nyfikna. Alf måste säga det flera gånger innan vi fattar.

Tomas Tranströmer:

Ruggiga tallar
På samma tragiska myr
Alltid och alltid.

Så kan det bli. Lite kultur skadar inte!

ANITA BERÄTTAR FRÅN SITT ARBETE på banken. En sträng och allvarlig revisor utförde ett uppdrag i banken. Han angav att det var ett viktigt papper som hade kommit bort i hanteringen. Anita visste att pappe-

ret fanns på sin plats. Hon plockade fram det och sade: var så god, här är det! Var fanns det sade den stränga revisorn. Det låg i pappershögen, men du letar ju precis som en karl brukar göra. Du söker bara i det översta lagret. Omgivningen log lite i smyg, men den stränge revisorn kunde inte nedlåta sig till att dra på munnen. Herrarna i styrelsen protesterade

RAPPORTER FRÅN YVONNE OCH TOMMY som arbetar på hembygdsgården. Yvonne arbetar med förberedelser inför julmarknaden. Tommy berättar om traktorn Rulle som har varit lite olydig. Ibland bryr han sig inte om att starta. John och Tommy har bytt lite skruvar och muttrar här och där. Nu får vi se hur länge herr Rulle behagar att arbeta och hjälpa till med snöröjning m. m.

SKRIVELSER OCH ÖVRIGA ÄRENDEN avhandlas. Nu är mötet slut och vi bestämmer tid för nästa. Vi ser fram emot julmarknaden och hoppas på fint väder – snö och slädföre – och många besökare. 🐾
Hej då!

Ett annorlunda gammalt hus – anledningen till att Forshaga hembygdsförening bildades

Jan-Eric Berglund, Forshaga hembygdsförening

Detta är ett sammandrag jag gjort genom att läsa gamla protokoll och som jag lovar innehåller mycket intressanta saker, kanske kommer det mera så småningom. Om det är någon som är intresserad av att läsa protokollen så finns dom på hembygdsgården. Lennart Jonsson har fotograferat av 2 000 sidor protokoll, ett stort tack från styrelsen.

ÖVERLÄRARE G. M. SANDIN hade fastnat för ett »gammalt annorlunda hus« som stod på gården Bråtarna i Skived, det var ganska illa medfaret. Huset var en gammal loftbod, boningshuset hade rivits. Men han ansåg det var av stort intresse att loftboden skulle bevaras. Han samlade församlingens skolråd och lärarkår till ett möte för att undersöka intresset om att bilda en förening som skulle ta sig an loftboden på Bråtarna. Intresset var stort och man bildade en interimstyrelse den 10 dec. 1935. Man beslöt kalla till ett nytt möte den 20 dec. På det mötet kom frågan upp om det ansågs möjligt att bilda en hembygdsförening och i så fall om föreningens medlemmar även skulle vara boende i södra delen av Grava kommun som Forshaga då tillhörde, men beslutet blev att bara Forshaga församling skulle ingå. Bråtarna ägdes då av två personer, Sven Svensson ägde marken och hans pappa Emanuel Svensson ägde loftboden, men

enligt Sven Svensson var det inga problem, om det blev en förening så skulle de få marken och loftboden skulle »inte bli någon dyr affär«.

PÅ SAMMA MÖTE uttalar sig Adolf Lundberg ägare till gården Lunda gård att han kunde tänka sig att saluföra sin gård för att bli en hembygdsgård och »allt till ett rimligt pris«. Hjalmar Olsson från Grossbol erbjöd föreningen ett gammalt sädesmagasin, och han visste om flera gamla hus som också skulle kunna flyttas dit.

SANDIN BERÄTTADE DÅ att Lagerlöfska släkten ledde sitt ursprung till gården Bråtarna. Efter denna redogörelse beslutades att sammankalla till ett stormöte inom tre veckor, då det skulle beslutas om att bilda en hembygdsförening och vilken gård som ansågs passa bäst som hembygdsgård.

DEN 12 JANUARI 1936 samlades ca 50 personer i församlingshuset

för att vara med och starta en hembygdsförening. Det första som skulle bestämmas var om vilken gård som var lämpligast. Efter att Sandin berättat om Bråtarna och Lagerlöfs släktens intresse blev mötets beslut att Bråtarna var den rätta platsen. Namnet på den nya föreningen blev Forshaga församlingens hembygdsförening och medlemspriset skulle vara 1 krona per år eller 20 kronor för ständig medlem. Nu var Hembygdsföreningen bildad.

FÖRENINGENS FÖRSTA STYRELSE blev den tidigare interimstyrelsen med Sandin som ordförande. Sekreterare var Albert Jansson som hösten 1936 skrev ett brev till Selma Lagerlöf och berättade om den nya föreningen och undrade om hon ville komma och se stället där hennes stamfader Peter Månsson hade bott i slutet av 1500-talet. Efter brevväxling bestämdes att hon skulle komma hösten 1937, vilket hon också gjorde den

Loftboden idag

1 augusti och blev så imponerad av hembygdsföreningens arbete att hon senare skickade 200 kronor till hjälp med gårdens renovering.

TILLBAKA TILL 1936, föreningens övertagande av gården Bråtarna hade inte blivit klart, så därför beslöt man att föreningens första uppgift blev att dokumentera alla gamla inventarier som fanns i gamla hem. Församlingen delades in i olika områden som styrelsen fick ta ansvar för, varje ledamot fick sitt område. Det blev en hel del att göra, mer än vad man hade trott. I en del gårdar var det intressanta tapeter som avritades och blev till mallar för att användas vid renoveringar av bl. a Bråtarna, i andra gårdar fanns gamla klenoder som ritades av, allt för hand.

DEN 24 NOVEMBER 1938 på ett styrelsemöte talade S. Svensson om att han skänkte marken till hembygdsföreningen och E. Svensson lovade att loftboden skulle stå till föreningens förfogande tills vidare. Man beslöt då att planera för en avstyckning av gården.

PÅ MÖTET DEN 5 JUNI 1939 hade man gjort klart med avstyckningen. Efter det mötet gick man till Emanuel Svenssons sterbhus på Lövräs, som då ägde gården Bråtarna, och vid det tillfället skänktes gården till hembygdsföreningen, som då fått namnet Forshaga hembygdsförening, då det första namnet ansågs för krångligt. Nu påbörjades ett stort renoveringsprojekt, man sökte pengar från olika företag och banker, man bildade en arbetsgrupp för renoveringen. Kontakt togs med ingenjör Schelander, Karlstad, som gjorde ett förslag på hur han, genom olika kontakter och berättelser bl. a. av Karl Svensson, an-

såg att loftboden hade sett ut. Enligt vissa personer som besökt Bråtarna så bestod loftboden av ett boningsrum på nedre botten och ett likadant på övre botten och där det också fanns ett sädesmagasin. Båda rummen innehöll öppna spisar för värme och matlagning.

SÖNDAGEN DEN 21 JULI 1940 invigdes hembygdsgården Bråtarna och den nyrestaurerade Loftboden. Nu hade föreningen efter fyra år fått en egen hemvist och man började söka efter ett boningshus liknande det som funnits tidigare men det är en annan historia. 🐦

Kostnadsberäkningen för renoveringen:

Urgrävning och justering av syllar	350:-
Rivningsarbeten	50:-
Nytt sticktak	350:-
Ny skorsten och reparation av murstock	100:-
Nya golv i 3 rum	225:-
6 st nya fönster	200:-
2 st nya dörrar	70:-
Ny fasad mot vägen	150:-
Listverk m. m.	100:-
Summa	1 595:-

Finnsmyttebergsfältet i Filipstads Bergslag

Jan Kruse, Nordmarks hembygdsförening

Cirka 4 km norr om Filipstad ligger Finnsmyttebergsfältet. Järngruvorna vid detta gruvfält började troligen bearbetas redan på 1600-talet. Här finns ett femtiotal gruvhål, t. ex. Änggruvorna, som själva byn vid gruvfältet kallades för. I dag finns endast ett bostadshus plus f. d. järnvägsstationen kvar. Dessutom finns två skjutbanor som ännu är i drift. Gruvfältet lades ned 1905 och djupaste gruvan i fältet är 118 meter djup.

Under år 1936 skrev redaktören för tidningen Östgöten i Mjölby, Albin Färnegårdh, ett antal artiklar om Finnsmyttebergsfältet (Änggruvorna) i Filipstads Tidning. Färnegårdh var född vid Änggruvorna den 1 mars 1879 och berättade i dessa artiklar om hur det var förr vid gruvorna.

Nedanstående artikel var publicerad i Filipstads Tidningen den 26 mars 1936 (del III).

ÄNGGRUVE GRUVFÄLT GENOMSKÄRS av den smalspåriga järnvägen Filipstad–Munkfors. Den har byggts i flera etapper, varav den första, sträckan Filipstad–Nordmark, kom till åren närmast före 1875. Vid Änggruvorna blev det station, givetvis med tanke på malmtrafiken därifrån. Stationen lades vid foten av en höjdslutning och med gruvorna i dalen nedanför. Denna dalsänka sluttade sakta ned mot Lersjön, där den famnades av dess blånande vatten. Gruvorna låg alldeles inpå stationen, med »Punta« [troligen Norra gamla Kärvingebornsgruvan, Kruses anm.] som den allra närmaste. Så gott som på yttersta kanten av denna, endast avskild med en smal vägremsa, var »Gammelbo», arbetarbostad för 7 familjer som förfogade över ett rum vardera. Alltså ingen lyx i bostadsväg. Vid östra knuten av byggningen var även en gruva som gick med sin öppning under själva huset. Denna öppning var dock, märkvärdigt nog, övertäckt med timmerstockar oaktat den icke bearbetades. De familjer som bodde i östra gaveln hade sin väg över detta timmertäcke för att komma in och ut i sina respektive bostäder.

Runt Gammelbo låg familjernas gödselstackar. Varje familj hade nämligen sin egen lilla avstjälpningsplats som, synnerligen varje morgon då gummorna varit ute med »pötta», spred en odör som icke precis var av 4711:s [en parfym, Kruses anm.] välkända kvalitet. Det var nämligen så att man måste ta vara på gudsgåvorna och samla på hög till den tid kom då potatisen skulle i jorden. Då var smulan god att ha. Alla hade ett potatisland, större eller mindre allt efter familjens storlek och husfaderns sätt att vara om sig och kring sig. Alltid fanns det någon lämplig stenbacke att odla upp. Munnarna var i regel många att mätta, för var det något som gruvarbetaren blivit rikt välsignad med så var det barn. Så där en åtta till tio i varje familj, fyra

var det minsta. Potatis och sill omväxlade också med sill och potatis så gott som året runt. Sovel var långt emellan man såg. En och annan kunde ibland föda upp en gris som slaktades på hösten och äts så länge det varade. Fanns en fläskbit kvar i huset var sillen bannlyst. Men för all del, det var ju de som även hade en ko. En sådan familj räknades förmer än de andra och hustrun till en arbetare med ko förstod också sitt värde. Henne hackade man icke ur träget i första taget.

Idag var det stor uppståndelse i Gammelbo. Solen sken så varmt och himlen var höglå. Men ändå låg mörkret tungt över trakten. Gummorna sprang ut och in till varandra och Kal Karls Mora, som annars alltid var sjuk och brukade ligga till sängs, undantagandes då det var penningdag, var också på benen. Hon kom nedför trappan med... hm under förklädet och sedan hon tömt innehållat på rätt plats, det vill säga på Kal Kalsas hög, slog hon sig ned på trappan bredvid Strantamor. Där satt nu gummorna och ojade sig för en sådan olycka som hade hänt:

– Va då inte då ja alltid sagt, utlät sig Stranta, att den pojken skulle det gå illa för, en sådan vildbaser han alltid va. Oj oj oj – ack ack ack! Nu kom Perses Greta pustande uppför Pickerstensbacken. Då hon kom fram till de båda andra stannade hon och rapade, varefter hon sjönk ned vid sidan av Kal Karls Mora. Greta hade alltid för vana att rapa, som om hon haft fett fläsk i halsen. Men så tillhörde hon också dem som ibland brukade ha årsgris.

På motsatta sidan, på den smala vägremsa som avskiljde järnvägsspåret och gruvöppningen, blev det småningom fullt med gummor och ungar. En och annan karl som var ledig från arbetet, syntes också. Den ena av kvinnorna jämrade sig högljutt och hotade kasta sig i gruvan, men hölls tillbaka av fyra gråtande småflickor. Nu kom en man springande – det var mannen och de små flickornas far som eftersänts från sitt arbete i en annan gruva. Han sjönk samman, vred händerna och grät, stora, starka karlen.

Men vad var det då som hade hänt denna Guds välsignade morgon? Jo, en tragisk olycka hade inträffat, som berövat mor och far deras ende son. En åttaårig pojke, son till en av de arbetare som bodde i Gammelbo, hade störtat ned i »Punta«. Händelsen hade tillgått som här ska berättas av ögonvittnen och som jag sedan hört den upprepas flera gånger.

Det var som sagt en vacker dag. Man var mitt i juli och ett uppriskande åskregn hade under natten fallit. Naturen andades åter ut och det halvt förvissnade lövet i den lilla trädgårdstrappan utanför Maja-Lisas fönster tycktes åter leva upp. Nu var det härligt att leva. Det tyckte också ungarerna, som rasade fram över backarna likt lössläppta spädkalvar på våren. Bland dessa var även Anders, åttaåringen,

I förgrunden den gruva där troligen pojken slog ihjäl sig (Norra gamla Kärvingeborn) och t.h. i bakgrunden järnvägsstationen vid Änggruvorna.
Foto Jan Kruse

och den värsta vildbaser enligt Strantas betygsättning. Ett stycke nedanför Gammelbo gick ledningen fram från en av gruvorna bort till spelhuset. »Spelhuset« var en byggnad där den inrättning fanns, som med en lång ståltrådslina vindade upp berget från jordens innandöme. Detta lastades i en tunna. Då denna nådde gruvans botten släpptes linan slak och släpade på marken, annars löpte den fram efter en ledning, som blev högre eller lägre allt efter markens kupering. Det var en rolig sport, som med förkärlek idkades av pojkarna, att ta tag i linan då den låg nere och så åka med den då den spändes. Ibland gick ledningen fram över någon nedlagd gruva, och så gjorde linan i det här fallet. Dess väg gick över Punta. Och Punta längtade efter rov.

Anders och några andra pojkar tog tag i linan, då den låg på marken, och höll sig fast när den spändes. Kamraterna släppte snart taget, men Anders, som ville vara värst, höll sig kvar. Han följde med längre och längre, först i trotsigt övermod för att visa kamraterna så duktig han var men sedan i verklig rädsla. Nu vågade han ej släppa taget för det var djupt till marken. Linan löpte sin givna bana, kom allt närmare och närmare gruvöppningen, så in över denna och ut över djupet. Anders höll sig fortfarande kvar men

rädslan kom honom att uppgiva högljudda ångestrop.

Det värkte i de små armarna – linan kröp så sakta fram, och djupt därnere lurade döden. Han visste, att om han nu släppte taget så var det slut med honom. Men ej så värst länge till skulle han kunna hålla ut, det kände han. Nu svartnade det för ögonen på honom – »Gud som haver barnen kär« kom över hans läppar, nu orkade han inte längre... mamma... ma... Kamraterna såg honom släppa linan när han hunnit så gott som över gruvan – ett förtvivlat skrik nådde dem och så såg de lekkamraten störta i djupet.

Det dröjde åtskillig tid innan man fick upp den döda kroppen. Vid gruvans bädd stod far och mor, syskon och lekkamrater i stum förtvivlan. Gummorna satt på trappan, skakade på huvudet och ojade sig över vad som hänt. Och solen sken så varmt och himlen var högblå. Men ända låg mörkret tungt över trakten.

TROTS VISSA EFTERFORSKNINGAR har det inte gått att fastställa vilket år denna hemska olycka inträffade, men vi kanske får anledning att återkomma med detta i ett annat nummer av Näverluren. ☹️

Hur skall vi göra med alla bilder?

Kjell Sundström, Östra Emterviks hembygdsförening

Publicera på internet?

Vill vi ha våra digitaliserade bilder publicerade på internet eller räcker det med att man kan titta på dem på en dator på hembygdsgården? Aktörer som hanterar bilddatabaser på internet verkar vara en aldrig sinande skara: Sockenbilder, Bygdeband, Sofiewww o.s.v. En del föreningar i Värmland har börjat använda Bygdeband för sina bilder. Om någon använder Sockenbilder känner jag inte till. Sofiewww används av Värmlands museum.

Nyeds hembygdsförening har en egen lösning med MySQL för internetpublicering. Nyed hyr även ut plats i sin databas till andra hembygdsföreningar. Östra Emterviks hembygdsförening jobbar på en liknande lösning. Där man gjort en export från Sofies databas, konverterat alla data och läst in dessa i MySQL, en inte helt enkel lösning men det är genomförbart.

Vem betalar?

I Bygdebands fall betalar den användare som vill nyttja deras tjänster en årsavgift. Det går alltså inte för vem som helst att bara gå in på hemsidan och "kolla på bilder". I Sockenbilders fall vet jag inte vem som betalar, att registrera sig som användare kostar ingenting. Nyeds bild-databas är helt öppen, det är bara att gå in och söka bland bilderna, så är även tanken med Östra Emterviks hbf:s bilddatabas. I de två senare fallen så är det hembygdsföreningarna själva som stått för uppkomna kostnader. Värmlands museum använder Sofiewww för sin internetpublicering. I detta fall är det museet som står för alla kostnader – licensen för Sofie, server o.s.v. Här behöver besökaren ingen inloggning utan det är bara att gå in och söka och surfa runt bland bilderna.

Gratis?

Kan hembygdsföreningarna i Värmland finna en gemensam lösning för publicering av sina digitaliserade bilder på internet? Och med Värmlands Hembygdsförbund som huvudman? Kanske ett projekt där det ingår kunniga personer med erfarenhet av databaser och internetpublicering. För några år sedan tittade hembygdsförbundet på en publiceringslösning med hjälp av Sofiewww. Man ansåg dock att den lösningen skulle bli allt för kostsam då det inte räckte med att införskaffa Sofiewww, utan att man dessutom var tvungen att ha en egen internetserver. Har din förening funderingar kring publicering av bilder på internet?

Ingenting är gratis på internet, det är alltid någon som betalar även om det är lätt att tro att så inte är fallet. Frågan är snarare vem som betalar – och för vad. 🐾

